

**VIIDESTOISTA MÄÄRÄAIKAISRAPORTTI
UUDISTETUN
EUROOPAN SOSIAALISEN PERUSKIRJAN
TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA**

SUOMEN HALLITUS

JOULUKUU 2019

VIIDESTOISTA MÄÄRÄAIKAISRAPORTTI UUDISTETUN EUROOPAN SOSIAALISEN PERUSKIRJAN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA

Raportti annetaan Euroopan sosiaalisen peruskirjan sihteeristön pyynnöstä, jonka sihteeristö esitti 27. toukokuuta 2019 päivätyllä kirjeellä, pyytäen raportoimaan ministerikomitean päätöksellä 2. huhtikuuta 2014 hyväksytyyn uuden raportointimenettelyn mukaisesti niistä jatkotoimista, joihin on ryhdytty viiden Suomea koskevan järjestökantelumenettelyssä käsitellyn järjestökantelun johdosta. Järjestökantelujen numerot ovat 70/2011, 71/2011, 88/2012, 106/2014 ja 108/2014.

Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan (Suomen säädöskokoelman sopimussarja 78–80/2002) C artiklan, 21. kesäkuuta 2002 talletetun hyväksymiskirjan ja Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklan mukaisesti jäljennökset tästä virallisesta raportista englannin kielellä on lähetetty Suomen ammattiliittojen keskusjärjestölle (SAK), toimihenkilökeskusjärjestö STTK:lle, korkeakoulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö AKAVAlle, Elinkeinoelämän keskusliitolle (EK) ja Suomen Yrittäjille.

Sisällysluettelo

OMAISHOITAJAT JA LÄHEISET -LIITTO RY V. SUOMI (NRO 70/2011).....	4
Omaishoidon tuen määrällinen kehitys.....	4
Kärkihankkeen tulokset.....	5
Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) selvitys omaishoidon tuen tilanteesta.....	5
Selvitys omaishoidon ja työssäkäynnin sovittamisesta yhteen	6
Pääministeri Marinin hallituksen toimenpiteet iäkkäiden palvelujen uudistamiseksi.....	6
Kansalaisjärjestöjen näkemykset	7
OMAISHOITAJAT JA LÄHEISET -LIITTO RY V. SUOMI (NRO 71/2011).....	8
Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry v. Suomi (nro 88/2012).....	8
Sairauspäiväraha, vanhempainpäiväraha ja kuntoutusraha	8
Työttömyyspäiväraha ja työmarkkinatuki	9
Toimeentulotuki	9
Takuueläke	10
Kansalaisjärjestöjen näkemykset	11
SUOMEN SOSIAALIOIKEUDELLINEN SEURA RY V. SUOMI (NRO 106/2014)	11
Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n näkemys.....	11
Suomen Yrittäjien näkemys	12
STTK:n ja Akavan näkemykset	12
SUOMEN SOSIAALIOIKEUDELLINEN SEURA RY V. SUOMI (NRO 108/2014)	13
Yleinen asumistuki.....	13

**TIETOA SEURANTATOIMISTA, JOIHIN ON RYHDYTTY SEURAAVIA
JÄRJESTÖKANTELUJA KOSKEVIEN EUROOPAN SOSIAALISTEN OIKEUKSIEN
KOMITEAN RATKAISUJEN JOHDOSTA**

Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry v. Suomi (nro 70/2011)

1. Hallitus viittaa 13. määräaikaisraporttinsa yhteydessä annettuihin tietoihin ja antaa seuraavat uudet tiedot.

Omaishoidon tuen määrällinen kehitys

2. Omaishoidon tuen saajien ja heitä hoitavien omaishoitajien kuntakohtaiset määrät esitetään vuosittain julkaistavassa virallisessa tilastossa.

3. Vuonna 2018 omaishoidon tukea sai yhteensä 49 680 henkilöä. Näistä 67 % oli yli 65-vuotiaita. Heitä hoitavia omaishoitajia oli 47 504, joista 58 % oli 65 vuotta täyttäneitä. Tuen saajien määrä kasvoi 3,0 % vuodesta 2016 vuoteen 2017 ja 3,7 % vuodesta 2017 vuoteen 2018.

Tuen myöntämisperusteet entistä yhtenäisempiä

4. Omaishoidon tuki on lakisääteinen palvelu, jota myönnetään kaikissa kunnissa, mutta sen kattavuus väestöstä vaihtelee. Kunta selvittää omaishoidon tuen tarpeen ja tukimuodot lakisääteisen yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin ja arviointiin perustuvan asiakassuunnitelman laatimisen yhteydessä. Tuen yleiset myöntämisedellytykset on säädetty laissa, mutta tuen yksityiskohtaisissa myöntämisperusteissa on edelleen kunnittaisia ja alueellisia eroja. Viime vuosina suuntauksena on kuitenkin tuen myöntämisperusteiden ja omaishoitajien hoitopalkkioiden yhtenäistyminen alueellisesti. Useat Suomen 18 maakunnasta ovat jo ottaneet käyttöön yhtenäiset tuen myöntämisperusteet ja hoitopalkkiot.

Kärkihankkeen tulokset

5. Hallituksen kotihoidon ja omaishoidon kärkihankkeessa vuosina 2016–2018 kotihoidon ja omaishoidon palveluja uudistettiin yhdenvertaisemmiksi ja paremmin koordinoituiksi. Jokaisessa Suomen maakunnassa toimi kärkihankkeen aikana sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamana muutosagentti, jonka tehtävänä oli varmistaa, että maakuntaan muodostetaan iäkkäille suunnattujen palvelujen yhteensovitettu kokonaisuus. Omaishoitoa koskevat linjaukset ja toimenpiteet maakunnan alueella sisältyvät tähän kokonaisuuteen. Muutosagenttien laatimat kuvaukset maakunnan yhteen sovitetuista palvelukokonaisuuksista on julkaistu ministeriön verkkosivuilla. Työ suunnitelmien toimeenpanemiseksi ja tarkentamiseksi jatkuu maakunnissa edelleen.

6. Muutosagenttitoiminnan lisäksi palveluja kehitettiin kärkihankkeen alueellisissa hankkeissa. Koti- ja omaishoidon uudistamiseksi toteutetut kahdeksan laajaa alueellista kokeilua kattoivat runsaat 40 prosenttia Suomen kunnista. Kokeilujen tulokset on kuvattu sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemissa raporteissa. Uudistuksessa luotuja uusia toimintamalleja ja alueellisia palvelukokonaisuuksia on jo otettu käyttöön eri puolilla maata. Kaikki mallit ja kokonaisuudet ovat palvelu- ja hallintorakenteista riippumattomia, ja niitä voidaan hyödyntää kaikkialla Suomessa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) selvitys omaishoidon tuen tilanteesta

7. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) toteutti sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta osana kärkihanketta omais- ja perhehoidon kuntakyselyn. Kyselyllä selvitettiin omais- ja perhehoitolakeihin tehtyjen muutosten ja omais- ja perhehoidon kehittämiseen suunnatun lisämäärärahan (49,3 milj. euroa v. 2016, 90 milj. euroa v. 2017 ja 95 milj. euroa vuodesta 2018 alkaen) vaikutuksia kunnissa vuonna 2017. Kysely toteutettiin sähköisenä tiedonkeruuna 7.9.–7.10.2018. Kyselyllä tavoitettiin 86 prosenttia (n=163) Manner-Suomen kunnista, kuntayhtymistä ja yhteistoiminta-alueista.

8. Kuntien arvioiden mukaan omaishoidon tuki korvaa yleisimmin kotihoidon (34 %) tai intensiivisen kotihoidon (yli 60 käyntiä/kuukausi) (29 %) palveluja. Kuntien arvion mukaan omaishoidon tuen saajista 28 % olisi ilman omaishoidon tukea tehostetussa palveluasumisessa (jossa henkilökuntaa on paikalla ympärivuorokautisesti), 5 % perhehoidossa ja 4 % vanhainkodeissa tai muussa laitoshoidossa ilman omaishoidon tukea.

9. Kuntien tehtävänä on järjestää omaishoitajille muun muassa vapaapäiviä, valmennusta, koulutusta ja hyvinvointi- ja terveystarkastuksia tarpeen mukaan. Hyvinvointi- ja terveystarkastusten sekä koulutusten järjestäminen tulivat lakisääteiksi 1.7.2016 ja valmennuksen järjestäminen vuoden 2018 alusta alkaen. THL:n selvityksen mukaan vuonna 2017 hyvinvointi- ja terveystarkastuksia järjestettiin jo laajasti, 84 %:ssa kunnista. Sen sijaan koulutuksia järjestettiin vasta hieman yli kolmanneksessa kunnista (39 %). Suunnitelman omaishoitajien valmennuksen järjestämiseksi vuodelle 2018 oli tehnyt 68 prosenttia kunnista.

Maksuton hyvinvointi- ja terveystarkastus tarjottiin vähintään kahden vuoden välein 68 prosentissa kunnista kaikille omaishoitajille ja 25 prosentissa osalle omaishoitajista. Kuntien vastausten mukaan hyvinvointi- ja terveystarkastusten sisällöissä huomioitiin laajasti muun muassa omaishoitajan voimavaroihin ja jaksamiseen, toimintakyvyn arviointiin sekä tuen ja palvelujen riittävyyteen liittyviä osatekijöitä. Selvityksen mukaan edelleen vain noin puolet omaishoitajista pitää lakisääteiset vapaansa, jotka laajenivat koskemaan kaikkia omaishoitajia 1.7.2016 alkaen. Usein syynä on se, että perheen tarpeita vastaavia sijaistusvaihtoehtoja ei ole riittävästi tarjolla. THL:n selvityksessä nostettiin vapaan aikaisten sijaistusvaihtoehtojen monipuolisuus jatkossakin tärkeäksi kehittämiskohteeksi, jotta entistä useampi omaishoitaja käyttäisi oikeuttaan vapaaseen.

Selvitys omaishoidon ja työssäkäynnin sovittamisesta yhteen

10. Toukokuun 23. päivänä 2018 silloinen perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko asetti selvityshenkilön kartoittamaan keinoja sovittaa yhteen työssäkäynti ja omaishoito. Tammikuussa 2019 julkaistu selvitys oli osa sote-uudistukseen sisältyvää ikäihmisten kotihoidon ja omaishoidon kehittämisen kärkihanketta. Selvityshenkilön mukaan nykylainsäädäntö on harvoin esteenä omaishoidon ja työssäkäynnin toimivaan yhdistämiseen. Lain tulkintoja sen sijaan olisi yhdenmukaistettava esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimistoissa, kun arvioidaan, onko omaishoitaja työmarkkinoiden käytettävissä vai ei, ja kunnissa, kun käsitellään omaishoitoa tukevia palveluita. Selvityshenkilö painotti, että omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittamisen ytimessä ovat kunnan palvelut, joiden osalta lainsäädäntö on hänen mielestään pääosin riittävää. Olennaista on tehdä lainsäädännön jo edellyttämä arvio kunkin omaishoitoperheen palvelutarpeista ja muun muassa ymmärtää työssäkäynnin vaikutukset omaishoitoperheiden tarpeisiin. Selvityksen mukaan erityisesti omaishoitajan vapaiden onnistunut järjestäminen on tärkeää omaishoitajan jaksamisen kannalta. Selvityshenkilön esittämät lainsäädännön muutostarpeet liittyvät pääasiassa omaishoitajien ansionmenetyksen korvauksiin lyhytaikaisissa omaishoitotilanteissa ja omaishoitajien työttömyysturvaan.

Pääministeri Marinin hallituksen toimenpiteet iäkkäiden palvelujen uudistamiseksi

11. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän valmistelemaan esityksiä iäkkäiden henkilöiden palvelujen kokonaisuuden uudistamiseksi ja väestön ikääntymiseen varautumiseksi (iäkkäiden henkilöiden palvelujen uudistamistyöryhmä). Työryhmän toimikausi on 9.4.-31.12.2019.

12. Tavoitteena on turvata iäkkäille henkilöille laadukkaat, yhdenvertaiset ja kustannustehokkaat palvelut. Tavoitteena on myös laatia väestön ikääntymiseen pitkällä aikavälillä liittyviä toimenpiteitä koskeva ikäohjelma. Ikäohjelmassa huomioidaan myös omaishoidon tukeminen.

13. Palvelujen laadun turvaamiseksi työryhmä arvioi, mitä iäkkäiden henkilöiden palvelujen laatusuosituksesta olisi tarpeen nostaa lain tasolle, ja valmistelee esitykset lainsäädäntöön

tarvittavista muutoksista vaikutusarviointeineen. Työryhmä tekee myös ehdotuksen laatusuosituksiksi vuosille 2020–2023, ohjaa ikäohjelman valmistelua ja tekee ehdotuksen esitettyjen toimenpiteiden toimeenpanosta. Kahdeksaan jaostoon jakautuva työryhmä arvioi ainakin seuraavia kokonaisuuksia:

- ennaltaehkäisevä toiminta ja palvelut iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn ylläpitämiseksi
- vähimmäishenkilöstömitoituksen nostaminen ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä 0,7 työntekijään hoidettavaa kohti ja siihen liittyen työnjaon selkeyttäminen
- henkilöstön määrä, osaaminen, kohdentaminen ja johtaminen sekä henkilöstön kokonaistarve huomioon ottaen myös kotihoidon ja omaishoidon tarpeet
- hoidon laadun varmistaminen, kuten hoidon laadun indikaattorit ja valvonta
- palvelutarpeen arviointi, sisältäen kansallisen vertailukelpoisen palvelun ja hoidon tarpeen arvioinnin ja seurannan mittariston
- vanhuspalvelulain ja sosiaalihuoltolain yhteensovittaminen ja päällekkäisyyksien poistaminen
- asumiseen ja elinympäristöihin liittyvät ratkaisut, erityisesti uudet välimuotoisen asumisen mahdollisuudet.

14. Koti- ja omaishoidon resurssien riittävyyttä ja viime hallituskaudella toteutettujen koti- ja omaishoidon kokeilujen tulosten hyödyntämistä ja leviämistä edistetään koti- ja omaishoidon kehittämishankkeella, jolle varataan erillisrahoitus.

15. Hallitus valmistelelee sosiaali- ja terveydenhuollon laajaa rakenneuudistusta, jossa palvelujen järjestämisvastuu on tarkoitus siirtää kunnilta 18 maakunnalle. Uudistus koskee myös omaishoidon tukea. Toteutuessaan uudistus yhtenäistää omaishoidon tuen myöntämisperusteet vähintään maakuntatasolla.

16. Omaishoidon tukemista kehitetään tällä hallituskaudella kehittämishankkeiden kautta. Hankkeiden yksityiskohtaista sisältöä ei vielä ole lopullisesti päätetty, mutta kehittämishankkeissa tultaneen huomioimaan ja soveltuvin osin hyödyntämään muun muassa edellä kuvatut omaishoidon selvitykset sekä niissä esitetyt johtopäätökset, suositukset ja kehittämisehdotukset.

Kansalaisjärjestöjen näkemykset

17. Kansalaisjärjestöt ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että omaishoitajat ovat asuinpaikkansa perusteella keskenään eriarvoisessa asemassa.

Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry v. Suomi (nro 71/2011)

18. Hallitus viittaa 13. määräaikaisraporttinsa yhteydessä annettuihin tietoihin ja antaa seuraavat uudet tiedot.

19. Hallituksen esitys uudeksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettiin eduskunnalle joulukuussa 2018. Ehdotus sisälsi myös palveluasumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen maksut. Ehdotettu ympärivuorokautisen palveluasumisen maksu olisi perustunut asiakkaan tuloihin samalla tavoin kuin pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Ehdotetun maksun enimmäismäärä olisi ollut 85 % asiakkaan nettomääräisistä kuukausituloista. Asiakkaalle olisi kuitenkin tullut jättää vähintään 160 euroa kuukaudessa.

20. Mainittu hallituksen esitys ei johtanut uuteen lainsäädäntöön, koska edellinen hallitus erosi maaliskuussa 2019 ennen kuin eduskunta saattoi hyväksyä esityksen. Uuden hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksulaki on määrä uudistaa tavoitteena hoidon esteiden poistaminen ja terveyden tasa-arvon lisääminen muu muassa maksuttomuutta laajentamalla ja kohtuullistamalla maksuja. Hallituksen esitys asiakasmaksulaiksi annetaan eduskunnalle vuonna 2020.

Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry v. Suomi (nro 88/2012)

Sairauspäiväraha, vanhempainpäiväraha ja kuntoutusraha

21. Hallitus viittaa 13. määräaikaisraporttinsa yhteydessä annettuihin tietoihin ja antaa seuraavat uudet tiedot.

22. Hallitus päätti tarkistetussa vuosien 2017–2019 julkisen talouden suunnitelmassa, että kansaneläkeindeksi- ja kuluttajaindeksisidonnaisten etuuskien indeksitarkistus jäädytetään vuosina 2017–2019. Indeksijäädytys ei kuitenkaan ole koskenut toimeentulotukea. Vuonna 2020 indeksitarkistukset toteutuvat normaalisti.

23. Sairaus- ja vanhempainpäivärahan, erityishoitorahan ja kuntoutusrahan vähimmäismäärää korotettiin vuoden 2018 alusta voimaan tulleella tasokorotuksella 593,25 eurosta 616 euroon kuukaudessa. Vähimmäismäärän korottamisen tarkoituksena oli nostaa vähimmäismäärän nettomäärä suuremmaksi kuin toimeentulotuen perusosa, jotta vähimmäismäärään oikeutetut henkilöt olisivat lähtökohtaisesti oikean etuusjärjestelmän piirissä.

24. Vähimmäismääräistä sairaus- ja vanhempainpäivärahaa, erityishoitorahaa ja kuntoutusrahaa korotettiin myös vuoden 2019 alusta lukien. Tällöin vähimmäismäärää korotettiin vuoden 2018 indeksissä olevasta 24,64 eurosta 27,86 euroon, jolloin etuuden kuukausimääräksi tuli 696,50 euroa. Korotuksen tavoitteena oli nostaa päivärahaetuudet ja

kuntoutusraha työmarkkinatuen tasolle eri etuusjärjestelmien piirissä olevien tuensaajien välisten erojen tasaamiseksi ja etuusjärjestelmän yhtenäistämiseksi sekä ensisijaisen etuusjärjestelmän painottamiseksi toimeentulotuen sijasta.

25. Edellä mainittujen vähimmäismääräisten etuuksien korottamista jatketaan. Eriarvoisuuden vähentämiseksi ja ensisijaisen etuusjärjestelmän painottamiseksi hallitus esitti eduskunnalle perusturvan korottamista 20 eurolla kuukaudessa. Vähimmäismääräistä sairaus- ja vanhempainpäivärahaa, erityishoitorahaa ja kuntoutusrahaa esitettiin korotettavaksi 28,66 euroon päivässä, jolloin etuuden kuukausimääräksi tulee 716,50 euroa. Muutos tulee voimaan 1.1.2020.

Työttömyyspäiväraha ja työmarkkinatuki

26. Pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan työttömyysturvan peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotetaan vuoden 2020 alusta 20 eurolla kuukaudessa. Korotuksen johdosta myös ansiosidonnaisten työttömyyspäivärahojen määrät nousevat. Lisäksi tästä lähtien tehdään vuosittain indeksikorotuksia. Niitä ei tehty viimeksi kuluneina kolmena vuonna.

27. Marinin hallituksen ohjelman ja eduskunnan 11. joulukuuta 2019 tekemän päätöksen mukaisesti niin sanotusta aktiivimallista luovutaan 1. tammikuuta 2020 lukien. Aktiivimalli alentaa työttömyysetuuksien määrää noin 5 %:lla kuukaudessa, jos työtön ei täytä aktiivisuusvaatimusta 65 päivän aikana.

28. Työmarkkinatuella ei ole enimmäiskesto, vaan maksuaika on rajoittamaton.

29. Työnhakijalla on myös mahdollisuus parantaa toimeentuloaan osallistumalla työllistymistä edistävään palveluun, jolloin maksetaan työttömyysetuuteen (työmarkkinatukeen ja peruspäivärahaan) korotusosaa (4,74 euroa/arkipäivä) 200 päivän ajan. Palveluun osallistumisen ajalta on oikeus myös kulukorvaukseen (9 euroa/arkipäivä). Huoltajalla on oikeus lapsikorotukseen, joka on yhdestä lapsesta 5,23 euroa /arkipäivä, kahdesta lapsesta 7,68 euroa/arkipäivä ja kolmesta lapsesta 9,9 euroa/arkipäivä. Työmarkkinatukeen tehtiin merkittävä kertakorotus vuoden 2012 alusta, jonka johdosta tuen määrä nousi noin 100 eurolla kuukaudessa. Vuoden 2013 alusta lukien puolison tulojen perusteella tehtävästä tarveharkinnasta luovuttiin. Tarveharkintaa ei myöskään sovelleta 55 vuotta täyttäneen osalta, joka on täyttänyt työssäoloehdon ennen työttömäksi jäämistä tai työllistymistä edistävän palvelun ajalta. Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan piiriin pääsee nopeammin: sen maksamisen edellytyksenä on ollut 2014 lähtien vain 26 viikon työssäolo aiemman 34 viikon sijaan.

Toimeentulotuki

30. Toimeentulotuki koostuu perustoimeentulotuesta ja täydentävästä sekä ehkäisevästä toimeentulotuesta. Perustoimeentulotuen myöntäminen siirtyi vuoden 2017 alusta kunnilta Kansaneläkelaitokselle. Uudistuksen tavoitteena on parantaa ihmisten yhdenvertaisuutta

perustoimeentulotuen saamisessa, helpottaa ja yksinkertaistaa asiakkaiden asiointia sekä tehostaa viranomaistoimintaa.

31. Vuonna 2017 toimeentulotuen perusosa oli 487,89 euroa kuukaudessa, ja määrää tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Perusosa kattaa ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot, henkilökohtaisen hygienian ja kodin puhtauden menot, paikallisliikenteen maksut, sanomalehtitilaukset, puhelimen ja tietoliikenteen käytön, harrastus- ja virkistystoiminnan sekä vastaavat muut henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot. Perusosan lisäksi toimeentulotukea maksetaan tarpeellisen suuruisiin muihin perusmenoihin eli asumismenoihin, kuten vuokraan tai vastikkeeseen, vesimaksuun, lämmitykseen, sähkölaskuun, kotivakuutusmaksuun ja terveydenhuollon menoihin sekä välttämättömiin asuntoon muuttoon liittyviin menoihin.

32. Kansaneläkelaitoksen myöntämän perustoimeentulotuen lisäksi kunnat voivat myöntää täydentävää toimeentulotukea erityismenoihin, joita ovat ylimääräiset asumismenot ja tuensaajan erityisistä olosuhteista aiheutuvat menot, kuten esimerkiksi pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus ja pitkäaikainen tai vaikea sairaus. Lisäksi kunnat voivat myöntää päättämiensä perusteiden perusteella ehkäisevää toimeentulotukea henkilön ja perheen omatoimisen suoriutumisen edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää esimerkiksi ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi.

Takuueläke

33. Takuueläkkeeseen on tehty tasokorotukset 1.1.2016, 1.1.2018 ja 1.1.2019 lukien. Takuueläkkeen täysi määrä korotettiin vuoden 2016 alusta lukien 766,85 euroon kuukaudessa. Indeksitarkistuksen vuoksi määrä laski vuoden 2017 alusta lukien 760,26 euroon kuukaudessa. Vuoden 2018 alusta lukien takuueläkkeen täysi määrä korotettiin 775,27 euroon kuukaudessa ja vuoden 2019 alusta lukien 784,52 euroon kuukaudessa. Eduskunta hyväksyi 4.12.2019 hallituksen esityksen takuueläkkeen vuoden 2020 tasokorotuksesta, joka tulee voimaan 1.1.2020.

Perustulokokeilu

34. Suomessa toteutettiin vuosina 2017–2018 perustulokokeilu, jossa työmarkkinatukea saaneiden joukosta satunnaisotannalla poimitulle kohderyhmälle maksettiin 1.1.2017–31.12.2018 perustuloa 560 euroa/kk. Kokeilun aikainen perustulo oli veroton etuus, eli käytännössä kyse oli nettotulosta, johon henkilön muut tulot eivät vaikuttaneet. Kokeilussa oleva henkilö sai perustulon päälle kaikki ne etuudet, jotka hän muutenkin olisi saanut ja jotka ylittivät perustulon määrän. Henkilö pystyi saamaan perustulon lisäksi normaalisti myös toimeentulotukea ja asumistukea. Vaikka henkilö työllistyi kokeilun aikana, sai hän täyden perustulon.

35. Perustulokokeilun avulla pyrittiin selvittämään, miten sosiaaliturvaa voitaisiin muuttaa sellaiseksi, että se vastaisi paremmin työelämän muutoksiin, voidaanko sosiaaliturvaa muuttaa

osallistavaksi ja työhön kannustavaksi, ja voidaanko byrokratiaa vähentää ja etuusjärjestelmää yksinkertaistaa.

36. Kokeilun arvioinnin ensimmäisten tulosten perusteella kokeilussa olleiden henkilöiden koettu elämänlaatu oli korkeampi kuin vertailuryhmällä. Työllisyysvaikutuksista tuloksia on vasta kokeilun ensimmäiseltä vuodelta. Ensimmäisen vuoden ajalta perustuloa saaneiden työllistyminen oli samalla tasolla kuin vertailuryhmällä siitä huolimatta, että perustuloa saaneilla oli huomattava taloudellinen kannustin työllistyä.

37. On otettava huomioon, että vuosi on liian lyhyt aika todellisten työllisyysvaikutusten ilmenemiseksi. Kokeilun ensimmäiset tulokset viittaavat kuitenkin siihen, että vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymiseksi taloudellisten kannustimien kasvattaminen ei ole riittävä toimenpide, vaan tämän tueksi vaaditaan toimivia ja hyvin integroituja palveluita. Kokeilun laajemmat tulokset julkaistaan vuoden 2020 alussa.

Kansalaisjärjestöjen näkemykset

38. Kansalaisjärjestöt ovat kiinnittäneet huomiota perusturvan tasoon.

Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry v. Suomi (nro 106/2014)

39. Hallitus viittaa 13. määräaikaisraporttinsa yhteydessä annettuihin tietoihin ja ilmoittaa, ettei uutta raportoitavaa ole.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n näkemys

40. Elinkeinoelämän keskusliitto EK on todennut yhtyvänsä hallituksen näkemykseen laittomasta irtisanomisesta maksettavasta korvauksesta sekä työsuhteen palauttamisesta.

41. EK on korostanut, että lainsäädännön sisältö perustuu näiltä osin hallituksen ja työmarkkinaosapuolten yhteiseen kolmikantaiseen näkemykseen.

42. Säädetty korvausmäärät ovat riittävät, ja ne ovat myös omiaan varmistamaan, että lainsäädäntöä noudatetaan. Lainsäädäntö asettaa korvaukselle vähimmäismäärän, ja korvaus kattaa sekä aineelliset että aineettomat työntekijän kärsimät vahingot. Lisäksi työntekijän mahdolliset tulevat taloudelliset menetykset on otettava huomioon. Irtisanottu työntekijä ei jää vaille taloudellista turvaa vaan kuuluu työttömyysturvajärjestelmän piiriin.

43. Aiemmin voimassa ollut uudelleen työhön ottamisen mahdollistanut lain säännös kumottiin vuonna 2001, koska sen soveltaminen oli käytännössä ongelmallista. Suomen ei voida edellyttää säätävän lainsäädäntöä, joka vuosikymmenten kokemuksen perusteella ei tule toimimaan käytännössä.

Suomen Yrittäjien näkemys

44. Suomen Yrittäjät pitää kansallista lainsäädäntöä asianmukaisena ja uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 24 artiklan mukaisena.

45. Suomen Yrittäjät on viitannut Suomen 13. määräaikaisraporttiin, jossa on esitetty laajalti eri näkökohtia, ja huomauttaa, ettei komitea ole perustellut päätöstään asianmukaisesti. Lisäksi Suomen Yrittäjät on viitannut 13. määräaikaisraportin yhteydessä 3.11.2017 antamaansa lausuntoon, jossa on esitetty peruskirjan 24 artiklan mukaisuutta osoittavia näkökohtia.

46. Suomen Yrittäjät tahtoo myös korostaa, että kun on kyse työsuhteen palauttamisesta “muuna asianmukaisena hyvityksenä”, peruskirjan 24 artiklan kirjaimellinen sanamuoto jättää tulkinnanvaraa, ja siksi sen kansallinen täytäntöönpano on voitava ratkaista eri tavoin. Peruskirjan 24 artiklan ei voida tulkita sisältävän työsuhteen palauttamista nimenomaisena ja välttämättömänä hyvityskkeinona, koska sitä ei siinä yksiselitteisesti mainita. Kansallisilla järjestelmillä on oltava käytettävissä vaihtoehtoisia täytäntöönpanokeinoja, kuten myös peruskirjan liitteessä todetaan.

47. Lisäksi on huomattava, ettei Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean päätelmistä vuonna 2003 (Bulgaria) eikä yhteenvedosta komitean oikeuskäytännöstä löydy riittäviä perusteluja sille, miksi työsuhteen palauttamista pidetään 24 artiklan noudattamisen tosiasiallisena edellytyksenä.

48. Yleisesti ottaen velvollisuus palauttaa työsuhde ei ole asianmukainen hyvitys irtisanomistapauksissa, koska se merkitsee, että sopimusosapuolet pakotetaan jatkamaan sopimussuhdettaan vastoin keskinäistä tahtoaan. Työsuhteen palauttamiseen pakottaminen ei myöskään olisi työsopimussuhteen osapuolille sopiva ratkaisu käytännön näkökulmasta. Varsinkin pienillä työpaikoilla on käytännössä mahdotonta jatkaa työskentelyä, jos työntekijän ja muiden työntekijöiden ja/tai työnantajan edustajien väliset henkilösuhteet ovat tulehtuneet ja toimimattomat, mikä on tavallista silloin, kun irtisanominen on jälkeinpäin kyseenalaistettu.

STTK:n ja Akavan näkemykset

49. Komitea on 1 artiklaa koskevissa päätelmissä kuvatulla tavalla katsonut, että työsuhteen laittoman päättämisen perusteella maksettavan korvauksen enimmäismäärää koskeva sääntely on peruskirjan vastaista. Tältä osin tilannetta ei voida pitää tyydyttävänä.

50. Tässä yhteydessä on syytä mainita työsopimuslain 12 luvun 3 §, jonka perusteella vahingonkorvauksesta vähennetään maksettu työttömyysetuus. Lisäksi vahingonkorvausta koskeva oikeuskäytäntö on muodostunut sellaiseksi, että korvaus tulkitaan erittäin helposti myös työttömyysturvalain mukaiseksi taloudelliseksi etuudeksi eli kultaiseksi kädenpuristukseksi.

51. Työsopimuslaissa ei ole säännöksiä työsuhteen palauttamisesta laittoman irtisanomisen jälkeen. Kuitenkin valtion virkamieslain 55 §:n mukaan virkamiehen virkasuhde jatkuu

katkeamatta, jos virkamiehen irtisanominen tai virkasuhteen purkaminen on lainvoimaisen päätöksen mukaan tapahtunut ilman virkamieslaissa säädettyä perustetta. Tältä osin työsuhteiset ja virkamiehet ovat lainsäädännöllisesti eri asemassa.

Suomen sosiaali- ja terveysministeriön v. Suomi (nro 108/2014)

52. Hallitus viittaa 13. määräaikaishetken ja edellä käsitellyn järjestökantelun nro 88/2012 yhteydessä annettuihin tietoihin ja antaa seuraavat uudet tiedot.

Yleinen asumistuki

53. Yleinen asumistuki uudistui 1.1.2015 alkaen. Asumistuessa hyväksyttävien enimmäisasumismenojen määrittelyä yksinkertaistettiin niin, että asunnon koolla, iällä, varustetasolla tai lämmitysjärjestelmällä ei ole enää vaikutusta, vaan enimmäismäärään vaikuttavat vain asunnon sijainti ja ruokakunnan koko. Myös tulojen mukaan määräytyvän omavastuuosuuden määrittelyä selkiytettiin ja omavastuun alueellisesta porrastuksesta luovuttiin. Lisäksi enimmäisasumismenoja nostettiin 50 eurolla ja omavastuuosuuksia alennettiin 8 prosentilla. Työn vastaanottamisen kynnyksen madaltamiseksi tuen määrittämisessä huomioon otettavista ansio- ja yrittäjätuloista on vähennetty 1.9.2015 alkaen 300 euroa. Tämä vähennys vastaa työttömyysturvan niin sanottua suojaosaa, jonka perusteella työttömät työnhakijat voivat ansaita 300 euroa kuukaudessa ilman että se vaikuttaa työttömyysetuuden määrään.

54. Suomessa opiskelevat opiskelijat siirrettiin yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 voimaan tulleella lain muutoksella. Aikaisemmin opiskelijoille maksettiin opintotuen asumislisää.

55. Hallitus korostaa, että Suomen sosiaaliturva ei koostu pelkästään yksittäisistä rahaetuksista, vaan kokonaisuudesta, johon kuuluvat rahana maksettavat vähimmäisetuudet ja niiden eri osat, ansiosidonnaiset etuudet sekä niitä täydentävät palvelut ja maksukatot. Arvioitaessa Suomen järjestelmän yhdenmukaisuutta peruskirjan määräysten kanssa tulisi huomioida tämä Suomen sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuus.

== =